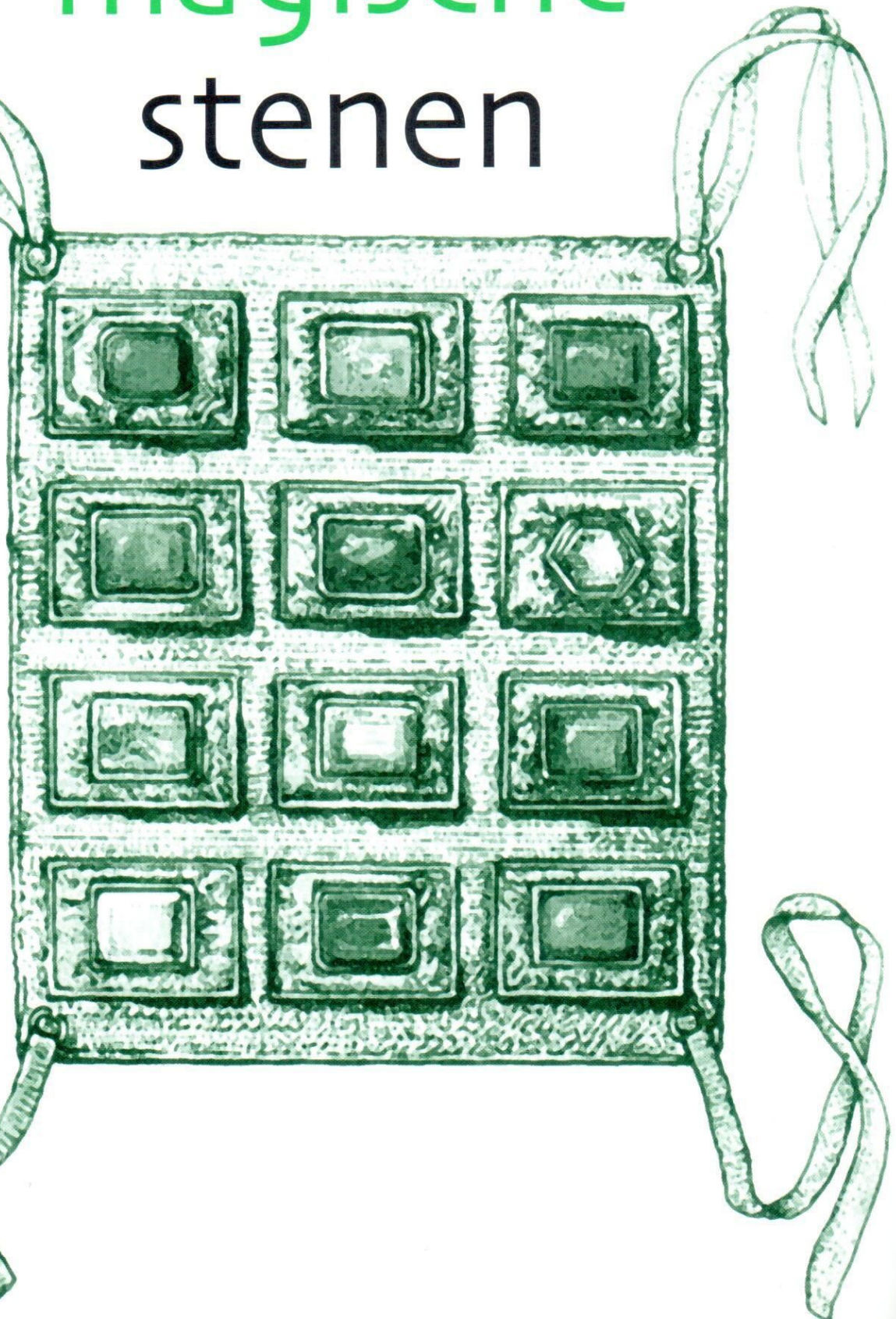

De twee 'magische' stenen

16

Raymond R. Hausoul

In het Oude Testament lezen we dat het volk Israël de orakelstenen (NBV) of urim en tummim (NBG) ontvangt om de wil van God te raadplegen in moeilijke omstandigheden (Nm27:21). Beide voorwerpen werden door de hogepriester in de borsttas nabij zijn hart gedragen (Ex28:30). Nergens in de Bijbel vinden we echter een duidelijke omschrijving van de urim en tummim (U&T). Ondanks dat dit gegeven ons voorzichtig maakt in het doen van definitieve uitspraken, willen we toch in dit artikel een overzicht geven van de belangrijkste gedachten over de U&T.

Betekenis

In de geschiedenis is het woord *urim* vertaald als 'licht' en het woord *tummim* met 'volledigheid' of 'perfectie'. Beide woorden zouden dan de betekenis 'perfect/ volledig licht' weergeven. Toch bleven de woorden in de meeste westerse Bijbelvertalingen onvertaald (behalve NBV, LUT). Dit gebruik zien we reeds in de Targum en de Syrische vertalingen. De Septuaginta vertaalt de woorden echter met 'verduidelijking' (*délôsis*) voor *urim* en 'waarheid' (*aléthea*) voor *tummim* en de Vulgata met 'onderricht' (*doctrina*) en 'waarheid' (*veritas*). Ook moet hierbij vermeld worden dat beide woorden in de meervoudsvorm staan (herkenbaar aan de uitgang *-im*). Deze meervoudsvorm wordt ook gebruikt als majesteitsmeervoud (*pluralis intensivus*, bijv. 'wij, koningin der Nederlanden').

Zeven teksten over de U&T

De *urim* en *tummim* (U&T) worden in de Bijbel slechts zeven keer genoemd (Ex28:30; Lv8:8; Nm27:21; Dt33:8; 1Sm28:6; Ea2:63; Ne7:65). Nergens lezen we in Exodus dat de U&T gemaakt werden. Ze worden geïntroduceerd alsof ze reeds bestonden. Sommigen concluderen hieruit dat de U&T door God vanuit de hemel aan het volk op aarde was gegeven.¹ Volgens Dt33:8 hoorden de U&T bij de stam Levi.

Ze maakten deel uit van de kledingstukken van de hogepriester en werden door hem in de borsttas nabij zijn hart gedragen (Ex28:30; Lv8:8). Vanuit dit gegeven mogen we ervan uitgaan dat ze bestonden uit gewoon materiaal. De meeste uitleggers denken dat de U&T leken op stenen die bevestigd waren op de efod (het kleed van de hogepriester). Zover we verder kunnen afleiden uit de bijbelse gegevens, konden de U&T ook alleen door de hogepriester worden gebruikt om in kritische situaties de wil van God te raadplegen. Waarschijnlijk gebeurde dit wel in het openbaar (1Sm23:9; 28:6; 30:7; en indirect: Re20:18-28; 1Sm14:36vv.). Daarnaast mogen we ook aannemen dat de hogepriester het volk voor Jahweh representeerde toen hij in het Allerheiligste voor God stond en daarbij kon hij door de U&T een goddelijke openbaring ontvangen.

Het gebruik van de U&T

Details over het gebruik van de U&T worden ons niet in de Bijbel meegedeeld. Het verhaal van de aanstelling van Jozua kan ons enigszins een voorbeeld geven voor welke situaties de U&T door de hogepriester konden worden gebruikt (Nm27:12-23). In dit verhaal lezen we hoe Mozes een bijzondere openbaring van Jahweh over zijn dood

ontvangt en er gevraagd wordt naar zijn opvolger. God kiest hierbij Jozua. Om deze keuze officieel te maken moet Jozua voor de hogepriester Eleazar verschijnen. Hij zal voor Jozua 'een keuze moeten vragen door het gebruik van de *urim* voor de Heer' (Nm27:21). Door de openbaring van de U&T was zodoende voor iedere Israëliet duidelijk dat de keuze van Eleazar overeenstemde met de wil van God.

Ook tijdens een gebeurtenis in het verhaal van Saul toont de Bijbel ons een glimp van het gebruik van de *urim* om goddelijke aanwijzingen te ontvangen (1Sm14:41). In dit verhaal vraagt koning Saul om door de U&T zichzelf, Jonatan of het volk als schuldig aan te wijzen. De Septuaginta (LXX) geeft daarbij een toevoeging: 'Saul sprak toen tot de Heer, de God van Israël: [LXX: "Waarom reageerde U vandaag niet op uw dienaar? Als deze onrechtvaardigheid het gevolg was van mijn zoon Jonathan of mij, o Heer, God van Israël, toon *urim*, en als U zegt dat het 't gevolg was van uw volk Israël,] toon de "perfecte" (Hebr. *támim*, van dezelfde afkomst als *tummim*)."' De korte versie is misschien ontstaan doordat het oog van een overschrijver van het woord 'Israël' precies voor de lange invoeging, naar het 'Israël' op het einde van de invoeging sprong.

De openbaringswijze door de U&T

Hoe konden nu de antwoorden door de U&T worden doorgegeven? Algemeen wordt er wel eens van uitgegaan dat de U&T bestonden uit één zwarte en één witte vierkante steen die elk 'ja' en 'nee' konden representeren. Bij het vragen naar Gods raad zouden beide stenen dan hetzelfde antwoord moeten geven. Indien ze beide een tegenovergesteld antwoord gaven, moest er opnieuw worden gevraagd naar de wil Gods. Het probleem bij deze gedachte is wel dat de U&T alleen 'ja' of 'nee' kunnen openbaren (vgl. Nm27:21-23; 1Sm14:37; 23:2,11-12; 30:7).

Andere mogelijke openbaringswijzen

In de Bijbeluitleg bestaat echter de gedachte dat de U&T ook in andere gebeurtenissen werden toegepast zonder dat dit expliciet vermeld wordt in de Bijbel. Zo wordt ervan uitgegaan dat ook het begrip 'efod' naar de U&T kan verwijzen (o.a. in 1Sm23:6,9-12; 30:7-8). De efod was het priesterschort of schouderkleed van de hogepriester waar ook de U&T bij hoorden (Ex28:4vv.; 29:5; Lv8:7). Anderen denken zelfs ook bij woorden als 'vragen [...] bij de Ark' (Re20:27) en 'vragen aan de Heer' (1Sm10:22; 23:2,4; vgl. Nm27:21) aan de U&T.

Als we al deze teksten bekijken, ontdekken we dat de bovengenoemde verklaring over de openbaringswijze door de U&T tekortschiet. Er worden namelijk door de U&T gegevens geopenbaard op vragen die niet simpelweg beantwoord konden worden met 'ja' of 'nee'. Zo worden door de U&T de volgende elementen genoemd: de naam van een stam (Re1:2; 20:18), een plaatsnaam (1Sm10:22) en een militaire strategie (1Sm23:2; 2Sm5:23). Het lijkt dus moeilijk om vanuit de directe en indirecte teksten over de U&T te concluderen dat het antwoord alleen 'ja' of 'nee' kon zijn.

Robertson gaat er zelfs in zijn artikel *The Urim and Thummim: What are they?* van uit dat de U&T de tweentwintig letters van het Hebreeuwse alfabet bevatten. Volgens hem kreeg de hogepriester dus bij iedere worp een letter en kon hij na enkele worpen, net als in het spel *Scrabble*, de goddelijke boodschap interpreteren uit de verschillende letters die gegoooid waren.² De woorden *urim* en *tummim* zouden dan verwijzen naar de eerste en laatste letter van het Hebreeuwse alfabet. Het woord *urim* (Hebr. 'urím) begint namelijk met de voor ons niet uit te spreken letter *alef*, en *tummim* (Hebr. *thum-mím*) met de letter *tav*. Een andere favoriete uitleg die we bij Joodse schrijvers vinden zegt dat de U&T het tetragrammaton (JHWH) bevatten.³ De U&T gaven volgens hen antwoord doordat de letters van het tetragrammaton de stamnamen, die op de edelstenen stonden, verlichtten (Ex28:21).

Het traktaat *Baba Bathra* in de Babylonische Talmoed gaat een heel andere kant op en schrijft dat de hogepriester bij het gooien van de U&T 'gedreven door de heilige Geest, aanwijzingen gaf' (122a). De hogepriester ontving dus ook zelf een openbaring of profetie van God. Waarschijnlijk werd hierbij eerst het *urim* geworpen, waardoor er 'licht' op de zaak kwam. Vervolgens sprak de hogepriester de openbaring uit die hij van Jahweh had ontvangen. Na het doorgeven van deze openbaring werd het *tummim* geworpen om de profetie die de hogepriester had uitgesproken te toetsen en te controleren op 'volledigheid' (Nm27:21). Uiteindelijk kunnen we echter alleen maar gissen hoe de U&T gebruikt werden. Het is wel opvallend dat we nergens in de Bijbel een vermelding vinden van misbruik van de U&T. Dit is opmerkelijk als we ons realiseren met welk gemak zulk een bedrog gedaan kon worden. Het enige dat we ontdekken is dat

Gideon en Micha voor zichzelf een efod maakten om daarmee waarzeggerij en occultisme te plegen, iets wat uiteraard uit den boze is en wat tegenwoordig weer opnieuw door sommigen gedaan wordt (Re8:27; 17:5; 18:14ev.).

De verdwijning van de U&T

Na de tijd van koning David horen we verder niets meer over het gebruik van de U&T. Ze worden wel nog zonder verdere verklaring vermeld in de geschiedkundige boeken na de ballingschap (Ea2:63; Ne7:65) en in het deuterocanonieke boek Jezus Sirach (Sir33:3).

Sommigen hebben dit langzame verdwijnen van de U&T verklaard door de inzet van raadgevers in de tijd van David (2Sm16:23; 1Kn12:6,8; 22:10-20; 2Kr13:10-12; Jr18:18; 21:1). De redenatie hierbij is dat er geen U&T meer nodig zijn als er een geordend raadgeverssysteem bestaat. Hierbij worden echter de volgende aspecten gemakkelijk over het hoofd gezien: (1) Het volk Israël verwijst ondanks de inzet van de raadgevers nog steeds naar de U&T (Ea2:63; Ne7:65). Dat lijkt erop te wijzen dat de U&T nog steeds van belang waren en waarschijnlijk ook nog gebruikt werden. (2) Reeds in de tijd voor koning David bestond er in Israël een gestructureerde raad (Nm11:16,25; Ru4:2). Deze raad maakte het gebruik van de U&T dus niet overbodig. (3) We moeten voorzichtig zijn om vanuit het feit dat de Bijbel zwijgt over het gebruik van de U&T te concluderen dat de U&T niet meer in gebruik zijn. De reden waarom de U&T dus langzaam verdwenen uit het leven van de Israëliet wordt niet expliciet vermeld in de Bijbel. Algemeen wordt er aangenomen dat God door het verdwijnen van de U&T ervoor koos om zijn volk meer te bemoeiden om zijn Woord te gebruiken. Het enige dat we met zekerheid

kunnen zeggen, zijn de woorden van de profeet Hosea: 'De zonen van Israël zullen veel dagen blijven zitten, zonder koning, zonder vorst, zonder offer, zonder opgericht beeld, en zonder efod en terafim' (Hs3:4). Deze vermelding van de profeet lijkt erop te wijzen dat de U&T verdwenen door verdwijnende openbaring. Indien ze immers verdwenen door toenemende openbaring, blijft het moeilijk te verklaren waarom Jahweh erop wijst dat het volk vele dagen zonder U&T zal blijven. Hieruit kunnen we dus afleiden dat de U&T weer opnieuw zullen verschijnen als de dagen waarover de profeet Hosea hier schrijft vervuld zullen zijn. De U&T zijn dus momenteel verdwenen, zoals sterren door de wolken onzichtbaar worden.

De zegen voor de gemeente

Uiteraard zal menig christen verbaasd zijn over het feit dat wij geen U&T hebben ontvangen van Christus. Het zou ons immers op menige vraag in de geschiedenis een antwoord hebben gegeven. Toch weten we maar al te goed dat wij als christenen niet benadeeld zijn in het erkennen van de wil van de Heer. Dat doen we niet door het gebruik van voorwerpen, maar door een goddelijk Persoon. Christenen hebben immers het unieke voor-

recht om meteen door middel van de Heilige Geest in contact te treden met God in moeilijke beslissingen. Hij is onze Raadgever en Trooster (Jh16:26) en we hoeven dus niet zoals de Israëlieten naar het heiligdom in Jeruzalem te gaan om via de hogepriester de U&T te raadplegen. Een prachtig voorbeeld daarvan zien we in het boek Handelingen waar de Geest in het begin nog afwezig is en de apostelen door middel van het lot Judas' opvolger moeten aanwijzen (Hd1:23); na Hd2 zullen we dit gebruik van het lot echter niet meer tegenkomen. De gemeente is dan rijk gezegend door de komst van de Heilige Geest die de maatstaf vormt in hun keuzes (vgl. Hd5:3; 8:29; 10:19; 13:2; 15:28; 16:7; 18:5) en hen bijvoorbeeld helpt bij de aanstelling van de geestelijke leiders (Hd6:3; 20:28). Zodoende mogen we constateren dat de gemeente meer ontvangen heeft dan de U&T. Welk een genade heeft de drie-enig God ons hierin getoond dat Hij ons in het erkennen van zijn wil op zulk een machtige wijze tegemoetkomt! ■

Noten

1. C. van Dam, *The Urim and Thummim. A study of an Old Testament Means of Revelation*, (Kampen: Van den Berg, 1986), 27,29,32,81,82.
2. E. Robertson, "The Urim and Thummim: What are they?" *Vetus Testamentum* 14 (1964): 67-74.
3. Deze uitleg is gebaseerd op: Jeruzalemse *Targum Jonathan* op Ex28:30; Babylonische Talmoed, traktaat *Yoma* 73b.

HANNIE & HARRIE

Thomas van Oostrum

